

ZVONKY ŠŤASTIA

dokumentárna hra z miesta, kde Kája s Darou dávajú dobrú noc

ZVONKY ŠŤASTIA

dokumentárna hra z miesta, kde Kája s Darou dávajú dobrú noc

celovečerný film určený pre kiná, dĺžka 62 minút
premiéra 19. jún 2012

producent: ŽUDRO, koproducenti: punkchart films, RTVS
hrajú: Mariëna Mirgová, Roman Lacko, Adriana Lacková,
Miro Čonka a obyvatelia osady Víťaz Dolina
dramaturg: Jan Gogola ml.
nahrávanie zvuku: Jakub Fišer
mix zvuku: Bohumil Martinák
zvukový design: Dušan Kozák
asistenti: Tereza Michalová, Lena Kušnieriková
strih: Peter Kotrha
kamera: Štefan Bučka
scenár a réžia: Jana Bučka, Marek Šulík

distribútor: FILMTOPIA s.r.o.
distribučný formát: DCP, Blue Ray, DVD

Vývoj a produkciu filmu finančne podporil Audiovizuálny fond.

Tento film bol vytvorený s podporou workshopu Ex Oriente Film 2011, Inštitútu dokumentárneho filmu v Českej republike, kde získal ocenenie - Zlatý lievik.

Stránka filmu s trailerom a fotogalériou [http //www.zudro.sk/?page_id=724](http://www.zudro.sk/?page_id=724)

ZVONKY ŠŤASTIA

dokumentárna hra z miesta, kde Kája s Darou dávajú dobrú noc

synopsa A)

Mariena a Roman sú bratranec a sesternica. Napriek tomu, že majú každý svoju rodinu, deti a každodenný život, sú exotmi v osade, v ktorej žijú. Spája ich spoločná vášeň, ktorá má s každodenným životom málo spoločného – obdiv k speváckym hviezdám Karlovi Gottovi a Dare Rolins. Zbierajú a vymieňajú si výstrižky z bulvárnych časopisov, nacvičujú spoločne pesničky z repertoáru svojich idolov a prepožičiavajú si ich identity, pod ktorými ich už poznajú príbuzní aj susedia. Napriek všetkým očakávaniam, Marienu ako Karla a Romana ako Darinku. Jedného dňa sa rozhodnú, že pre nich naspievajú obľúbený hit Zvonky šťastia a spolu s vlastným videoklipom im ho pošlú na DVD. Týmto projektom ich sprevádzajú dokumentaristi Marek Šulík a Jana Bučka. Vzniká tak vzájomná hra, v ktorej sa vymieňajú roly protagonistov a filmárov, ale aj mediálnych hviezd a obyčajných ľudí zo sociálne slabších pomerov.

synopsa B)

Tehotná Mariena a jej bratranec Roman žijú so svojimi rodinami v chudobnej rómskej osade na východnom Slovensku. Obdivujú dve československé popové hviezdy – Karla Gotta a Daru Rolins. Páči se im životný štýl a ich piesne. Rozhodnú sa im poslať DVD s videopozdravom a rómskym remixom ich hitu Zvonky šťastia. Film sleduje proces natáčania tohto odkazu na pozadí života v osade.

ZVONKY ŠŤASTIA

dokumentárna hra z miesta, kde Kája s Darou dávajú dobrú noc

Marek Šulík

Narodil sa v roku 1974. Absolvoval štúdium dokumentárneho filmu na VŠMU v Bratislave, kde v súčasnosti pôsobí aj ako pedagóg. Pracuje ako filmový a televízny strihač a režisér dokumentárnych filmov. Ako strihač pracoval napríklad na filmoch Petra Kerekesa (66 sezón, Ako sa varia dejiny), Miša Suchého (Home movie, Pictograph), Róberta Švedu (Démoni), Filipa Remundu (Setkání s filmem) Jara Vojteka (Z kola von) a ďalších. Ako režisér pracoval napríklad na dokumentoch Nechcené deti, Diana alebo cesta do šoubiznisu, Sedem magických rokov, Cesta Magdalény Robinsonovej, „Cigarety a pesničky“ (Cena za nejlepší dokumentární film, Seefest Los Angeles 2012, Hlavná cena GRAND PRIX, Arts&Film festival Telč), Konzervy času, Peter Župník - trasa Paríž - Levoča

Jana Bučka

Narodila sa v roku 1981 v Nitre. Absolvovala štúdium herectva na DAMU v Prahe a dokumentárnej tvorby na VŠMU v Bratislave. Absolvovala stáže v Španielsku, Mexiku a Rumunsku. Filmografia: „Cigarety a pesničky“ (Cena za nejlepší dokumentární film, Seefest Los Angeles 2012, Hlavná cena GRAND PRIX, Arts&Film festival Telč), „Couchsurfing“
„Mamma who born me“, „Národná identita“, „Camino“ - VŠMU

ZVONKY ŠŤASTIA

dokumentárna hra z miesta, kde Kája s Darou dávajú dobrú noc

DOKUMENTÁRNA HRA ILÚZIÍ A REALITA

Rozhovor s režisérmi Marekom Šulíkom a Janou Bučkou

Všetko sa začalo etnomuzikologickým výskumom, na ktorom Marek Šulík spolupracoval s etnografkou Janou Belišovou. Na pomoc si prizval študentku dokumentárnej réžie Janu Bučku. Zbierali nové rómske piesne a robili videodokumentáciu. Vzniklo z toho DVD Neve gi'la a film Cigarety a pesničky. Dohromady prešli asi 50 osád, čo v nich zanechalo dosť silný sociálny aj emocionálny zážitok a potrebu ďalej sa zaoberať tzv. „rómskym problémom“, to znamená prečo sú takí akí sú, prečo sú chudobní, ako by sa dalo z ich problémov „vykorčuľovať“, aké sú riešenia.

Nakoniec toto hľadanie vyústilo do vášho druhého filmu z rómskeho prostredia, s názvom Zvonky šťastia. Ako ste sa dostali hlavným hrdinom Mariene a Romanovi, alias Karlovi a Darinke?

Marek: Niektoré príbehy, s ktorými sme sa počas tohto projektu stretli, boli naozaj veľmi zaujímavé a zdalo sa nám, že by bola veľká škoda, ďalej sa nimi nejakým spôsobom nezaoberať. Začali sme uvažovať o filme s pracovným názvom Príbehy strachu. Prvotná otázka, ktorú sme si položili a z ktorej mal vychádzať tento film bola, čo vlastne bráni Rómom vyjsť zo začarovaného kruhu chudobného života, nevzdelanosti, rasových predsudkov atď. a čo by potrebovali na to, aby mohli tento kruh prelomiť. Podarilo sa nám získať grant na vývoj nového projektu a začali sme chodiť po osadách a rozprávať sa z Rómami. Hľadali sme ľudí, ktorí by boli ochotní zmeniť svoju situáciu a postupne sme selekciou dospeli k štyrom príbehom, zobrazujúcim rôzne prístupy, od fázy úplného odovzdania sa osudu a neschopnosti niečo zmeniť až po niekoho, kto absolútne prelomí začarovaný kruh, vykročí z neho a úplne zmení svoju životnú situáciu.

Jana: Potom sme však prizvali do projektu dramaturga Honzu Gogolu a absolvovali sme tri týždňové fázy workshopu Ex Oriente Film, medzinárodného workshopu autorského dokumentárneho filmu, ktorý podporuje jeho vývoj a financovanie v celom regióne strednej a východnej Európy. Aj Gogola, aj Ex Oriente nás presvedčili, že bude lepšie vybrať si jedného hrdinu, namiesto príliš roztriešteného konceptu. A tiež sme si uvedomili, že to, čo sme si vymysleli, teda ľudí, ktorí by vedeli vziať osud do svojich rúk, sú vlastne len naše projekcie, ktoré by dokázali uskutočniť zasa

ZVONKY ŠŤASTIA

dokumentárna hra z miesta, kde Kája s Darou dávajú dobrú noc

len s našou pomocou. Nakoniec sme si vybrali jednu protagonistku – Marienu, ktorá nás zaujala svojím vyhlásením, že keby ona niekedy dostala do rúk kameru, tak nakrúti naozajstný film o Rómoch.

Marek: Ďalším z východísk bol známy rómsky film Cigáni idú do neba, ktorý dlhoročne funguje v kultúrnom povedomí a nám s dramaturgom Honzom Gogol'om sa zapáčil nápad urobiť niečo ako rimejk tohto filmu, akési dokumentované divadlo, v ktorom by starý príbeh založený na stereotypnom vnímaní Rómov získal nový obsah v súčasných reáliách. Z tohto sme vychádzali a na vývoj tohto projektu sme aj žiadali a získali finančnú podporu.

Jana: Akurát, že sme znovu po čase narazili na problém, že celý tento zložitý projekt s dvoma štábmi, z ktorých jeden mal zachytávať proces tvorby a druhý život v okolitej dedine, je opäť viac našim konštruktom než tým, čo by nakrútila Mariena sama za seba.

Marek: Ďalším aspektom bola finančná čiastka, ktorú sme získali na realizáciu a z ktorej by sa takýto veľký film nedal nakrútiť.

Jana: Dostali sme len štvrtinu žiadaného rozpočtu.

ZVONKY ŠŤASTIA

dokumentárna hra z miesta, kde Kája s Darou dávajú dobrú noc

Marek: Na to, aby taký komplikovaný projekt „klapol“, by sme museli s Marienou absolvovať kopolu skúšok, odviesť veľký kus práce, čo sme si za týchto finančných podmienok nemohli dovoliť.

Jana: Tak sme sa v tom nejakotokali a snažili sa nájsť východisko, pričom nám do veľkej miery pomáhala aj účasť na workshope Ex Oriente. Až sme sa dostali do fázy, keď bolo treba na workshop priniesť hotový trailer. Prišli za Marienou do osady, kde sa vyskytol aj jej bratranec Roman a išli sme nakrúcať, aj keď sme nevedeli čo. Vyzeralo to dosť beznádejne, keďže počas dvoch hodín nakrúcania neustále iba nariekali nad tým, ako nemajú ani na topánky.

Marek: Začal sa z toho klúvať taký typický „film o Rómoch“, z čoho sme boli dosť nešťastní.

Jana: Nakoniec sme si spomenuli, že nám kedysi Mariena rozprávala o idoloch, ktoré majú s bratrancom Romanom – on Darinku Rolincovú a ona Karla Gotta. Tak som ich požiadala, či by si neskúsili na chvíľu predstaviť, aké by to bolo, keby oni žili život týchto svojich idolov.

Marek: Navrhli sme im, aby si predstavili, že oni sú Karel a Darina a aby sa tak medzi sebou chvíľu rozprávali. Odrazu obidvaja ožili, vhupli do rolí, nadobudli celkom inú energiu a začali sa hrať, začali žiť životy iných ľudí, ktoré boli oslobodené od ich každodenných rómskych problémov. V priamom prenose sme mohli sledovať kontrast nepríjemnej reality a sna, ktorý by chceli žiť a do ktorého sa teraz prevtelili. Na tomto kontraste sme sa teda rozhodli postaviť celé Zvonky šťastia. Náš film prešiel počas toľkými zmenami, že nakoniec získal na Ex Oriente cenu Zlatý lievik za najväčší pokrok vo fáze developmentu.

Jana: Na začiatku sme prišli s niečím a na konci sme odišli s niečím úplne iným. (smiech) Ten trailer sme potom nakrútili za pol hodinu.

ZVONKY ŠŤASTIA

dokumentárna hra z miesta, kde Kája s Darou dávajú dobrú noc

Ako pri nakrúcaní ďalej fungovala interaktívna hra s Marienou ako filmárkou, ktorá má nakrútiť „naozajstný film o Rómoch“? Rozvíjali ste ďalej aj tento motív?

Jana: Áno. Nechali sme im napríklad na mesiac kameru, pretože sme chceli, aby medzičasom zaznamenali civilný život v osade bez našej prítomnosti. Keď sme sa však vrátili, kameru sme našli v záložni. Keď sme ju získali späť, zistili sme, že okrem nejakej rodinnej oslavy na nej nie je nič nakrútené.

Marek: Celý ten film je postavený na dvoch líniiach. Jedna je konštruovaná, príbehová línia, v ktorej sa dvaja Rómovia z osady hrajú na svoje pop idoly, rozhodnú sa naspievať rimejk ich pesničky a takýmto spôsobom im poslať odkaz. Hoci aj tento príbeh v podstate vychádzal predovšetkým z nich samých, ktorí hovorili, ako majú tú Darinku a Karola radi a ako by sa s nimi raz chceli stretnúť. My sme ich len ako keby posunuli ku konkrétnemu kroku. Tým sme sa vlastne vrátili k pôvodnému konceptu, založenému na predpoklade, že keď niečo chceš, musíš preto aj niečo urobiť. Donútili sme ich naozaj niečo spraviť a uvedomiť si energiu, ktorú treba vynaložiť na splnenie akéhokoľvek sna. Na druhej strane sú vo filme neustále prítomné skutočné reálie a život, skutočné nehrané reakcie hrdinov, autentické vyvrcholenie celého príbehu, jednoducho to, čo sa nedá nejako „znásilniť“ pre potreby príbehu.

ZVONKY ŠŤASTIA

dokumentárna hra z miesta, kde Kája s Darou dávajú dobrú noc

Zvonky šťastia majú otvorený koniec. Mariena a Roman pošlú svojim idolom rimejk ich hitu. Má mať tento príbeh nejaké pokračovanie v realite? Aké sú vaše očakávania a aké sú očakávania protagonistov filmu?

Marek: Tak oni majú úplne iné predstavy o fungovaní sveta. Oni si naozaj myslia, že ten Karel s Darinou by pokojne niekedy mohli za nimi prísť do osady. A vlastne prečo by nemohli? Aj ja si to v podstate myslím. No ale...

Jana: Ja osobne som veľmi chcela aby sme nakrútili aj samotného Karla s Darinou, posadili ich rovnako ako sedia Mariena s Romanom a aby to bolo súčasťou filmu. Stále sme váhali medzi dvoma základnými riešeniami. Prvým bolo nechať film iba v rovine sna našich protagonistov, čo je mojím spôsobom silnejšie. Na druhej strane nám bolo jasné, že divákov bude zaujímať, čo bolo ďalej. Pokúsili sme sa teda niekoľkokrát kontaktovať Darinu aj Karla, ale ozvala sa len Darina a bez jedného z nich by to nemalo zmysel.

ZVONKY ŠŤASTIA

dokumentárna hra z miesta, kde Kája s Darou dávajú dobrú noc

Vráťme sa ešte k téme „filmov o Rómoch“. Spomínali ste, že ste sa zľakli, keď sa projekt začal črtať ako taký typický „film o Rómoch“. Prečo ste sa teda rozhodli nakrúcať s Rómami a plánujete pri tom zotrvať?

Jana: Ja som v trocha inej pozícii ako Marek, keďže som bola až dodatočne prizvaná k projektom, ktoré som nevymyslela ja. Rovnako v prípade predchádzajúceho Cigarety a pesničky, ako aj filmu Zvonky šťastia. Ako každý dokumentarista, vždy som túžila ísť medzi Rómami a nakrútiť „rómsky film“. Kým by som to nezažila, necítila by som sa „celá“. Čo sa týka konkrétne Zvonkov šťastia, tak na nich ma lákalo práve to, že pôjde o úplne iný film o Rómoch, než aké som doteraz videla. Že to bude o Rómoch, ktorí sa nebudú sťažovať a nariekať, ale začnú konať. Na jednej strane sa musím priznať, že čím viac som s tými Rómami prežila, tým viac mám voči nim výhrad, ale na druhej je tá ich izolovanosť voči svetu na niečo aj dobrá. V tom, ako žijú len pre súčasný moment, sú naozaj ako deti a len deti sa dokážu tak bezprostredne hrať. A tá hravosť bola práve pre náš film veľkým prínosom.

Marek: Ja som bol naozaj v inej situácii. Veľmi som sa tešil, že môžem ísť s Janou Belišovou do osád na východné Slovensko na výskum, pretože som strávil predtým niekoľko rokov iba strihaním filmov a bol som odizolovaný od sveta. Síce ma to bavilo, ale chýbal mi priamy dotyk s realitou. Ľudia z osád a z nižších sociálnych vrstiev sú pre každého dokumentaristu vzácnym materiálom, pretože sú veľmi otvorení. Dušan Hanák hovorieval, že ľudia, ktorí sú veľmi chudobní alebo aj v inom zmysle nejakým spôsobom na dne, nemajú čo stratiť. Nemajú potrebu niečo skrývať, niečo na teba hrať, jednoducho oklamať ťa. Je to iné, ako keď sa pohybuješ v spoločnosti, ktorá už vie, čo znamenajú médiá, že vďaka nim môžu niečo stratiť, alebo im môže niekto niečo vyčítať.

Jana: Jednou vetou, sú tí ľudia autentickjší.

Marek: Keď sme pri tých nepredvídateľných zmenách, tak ešte na záver spomeniem, ako sme prišli do osady nakrútiť trailer a zistili sme, že Mariena je tehotná. To bol tiež jeden z dôvodov, prečo sa nám zrútil pôvodný plán. Báli sme sa, že Mariena nebude mať toľko síl, aby režírovala náročný divadelný projekt. Nedostatok financií, Marienino tehotenstvo, Ex Oriente, to všetko nás prinútilo vydať sa inou cestou. Pôvodne som sa tešil, že konečne budem robiť film s normálnou

ZVONKY ŠŤASTIA

dokumentárna hra z miesta, kde Kája s Darou dávajú dobrú noc

produkciou a za normálnych finančných podmienok a nakoniec sme to zasa raz museli zvládnuť na kolene. A zistili sme, že sa to dá. Len to koleno nesmie byť príliš veľké. Nakoniec vysvitlo, že akákoľvek prekážka, keď sa k nej správne postavíš, sa môže premeniť na pozitívum. Rovnako ako Marienino tehotenstvo, ktoré je nakoniec dôležitým prvkom príbehu.

V závere filmu došlo aj k akejsi potýčke medzi protagonistami. Zdá sa mi, že aj to vám hralo do kariet...

Marek: Presne tak. Nám sa od začiatku páčil motív človeka, ktorý si zakladá na nejakej ilúzii. Tá sa odrazu rozpadne a on zostane bezradný zoči-voči životu, ktorý musí ďalej žiť už bez tejto ilúzie. Presne tak je koncipovaný aj film Zvonky šťastia. Na hre s budovaním nádeje a túžby, pričom nakoniec sa hra prezradí, film ako médium prizná svoju prítomnosť a odhalí sa, že je to aj zároveň naša filmárska hra aj ich životná hra. Bariéra medzi skutočným životom a životom snov sa definitívne rozpadne.

